

Наталія ВАВРИНОВИЧ

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування
(науковий керівник – к. н. держ. упр., доцент кафедри
менеджменту та публічного управління Книш П. В.)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В РЕГІОНІ

Соціальний захист населення є комплексом економічних, соціальних та правових заходів і сукупністю інститутів, які покликані забезпечити усіх громадян країни рівними можливостями для підтримання певного рівня життя, а також підтримку окремих соціальних груп населення. Водночас, це система законодавчо закріплених державних гарантій для населення, які протидіють дестабілізуючим факторам сучасної ринкової економіки. Соціальний захист включає систему заходів, які захищають будь-якого громадянина країни від економічної та соціальної деградації в результаті безробіття, хвороби, виробничої травми, при народженні дитини, інвалідності, старості тощо, а також надання медичних послуг та допомог сім'ям з дітьми [1].

В сучасних інтеграційних умовах особливого значення набуває проблема удосконалення соціального захисту населення. Разом з тим для нашої держави характерним є зростання рівня безробіття, зниження доходів населення та зменшення доступності до соціальних послуг. Не сприяє дієвості соціального захисту й інституційне забезпечення його реалізації, а саме використання радянських підходів до організації соціальної роботи, громіздка і розгалужена система стаціонарних закладів, відсутність сприятливих умов для працівників служб соціального захисту.

Інституційно-правові питання соціального захисту населення знаходяться в полі зору таких науковців як Н.Болотіна, Н. Борецька, К. Дубич, В.Загорський, М. Козоріз, В. Куценко, А.Мельник, В. Новікова, Е. Лібанова, У.Садова, В. Скуратівський та інших [2].

Утім дослідження теоретичних і практичних питань соціального захисту не завжди дозволяють обґрунтувати дієві рекомендації стосовно підвищення ефективності реалізації соціальної політики й оптимізації діючого механізму організації надання соціальних пільг з урахуванням міжнародних стандартів. Довгий період часу практика господарювання в Україні впливала на становлення і розвиток державного управління

соціальним захистом населення, яке розглядають як багаторівневу, ієрархічно-організовану систему заходів і механізмів держави, спрямованих на зменшення соціальної напруги.

Основними елементами системи соціального захисту населення виступають соціальне страхування, соціальна допомога та послуги. Їх реалізація передбачає підвищення рівня життя населення, збереження трудового потенціалу, забезпечення соціальної та екологічної безпеки особи й членів її родини, охорона здоров'я громадян.

Одним з першочергових завдань, яке потребує вирішення в процесі формування системи інституційного забезпечення структурування економіки в контексті її соціальної орієнтації є, формування такої законодавчої та нормативно-правової бази, яка б сприяла узгодженню механізмів вироблення й реалізації економічної та соціальної політики. В цьому зв'язку назріла необхідність щодо: розробки науково обгрунтованої, довгострокової Стратегії соціально-економічного розвитку антикризового спрямування, яка б забезпечила науково-технічний прорив в економіці, добробут народу, законодавчо закріплених цілей та завдань структурної політики, методики оцінки соціальної орієнтації економіки, розробки та прийняття Соціального кодексу та Соціального бюджету України як базису фінансового забезпечення реалізації соціальної політики; прийняття проектів законів України «Про соціальну політику в Україні», «Про соціальну державу в Україні», «Про соціальні інновації в Україні», «Про соціальне замовлення», «Про державний фонд підтримки громадського сектору соціальних послуг»; розробки Типових положень «Про порядок залучення громадських організацій до розробки та реалізації місцевих соціальних програм», «Про спільне прийняття рішень у сфері соціального розвитку органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями»; формування інституційного забезпечення стимулювання розвитку сектору соціальних підприємств в Україні та її регіонах [3].

Кількісні параметри соціального захисту населення базуються на соціальних нормативах і стандартах. В інституційному аспекті стандартизація є діяльністю відповідних державних інститутів стосовно розробки й прийняття нормативно-правових актів, які спрямовані на встановлення якісних і кількісних показників для забезпечення соціальних прав громадян, є ефективним фактором формування доходів домогосподарств. Такий прояв інституційних соціальних стандартів і гарантій реалізується шляхом планування організації виконання державного бюджету.

Отож, за допомогою державних соціальних стандартів формують основні умови господарювання в рамках суспільного відтворення, зокрема рівня добробуту населення. З іншої сторони, державні соціальні стандарти, гарантії та нормативи мають визначати параметри мінімальних норм споживання для населення, конкретизуючи окремі напрямки соціальної та економічної політики держави, яка є проявом інституціоналізації соціальних стандартів, гарантій і нормативів.

На сьогодні низький рівень соціальних стандартів і гарантій негативно впливає на якісну складову робочої сили – її фізіологічні властивості. Доходи пересічного українця є меншими за прожитковий мінімум, позаяк велика частина громадян є безробітними. Недотримання нашою державою соціальних стандартів, нормативів і гарантій є причиною масової бідності населення й того факту, що Міжнародна організація праці внесла Україну до складу тих країн, в яких присутній високий ризик соціального занепокоєння (до цього списку внесено також Мексику й Перу).

Головною причиною недотримання державою соціальних стандартів, нормативів і гарантій є недостатнє фінансове забезпечення. Тому вирішення цієї проблеми потребує реалізації заходів, спрямованих на раціональне використання бюджетних коштів. Для поліпшення фінансового забезпечення виплати соціальних гарантій потрібно здійснити певні організаційно-правові загальнодержавні заходи. Варто скласти перелік соціальних гарантій за чітким списком тих категорій громадян, на яких розповсюджується їхня дія на зовсім безплатній або ж частково платній основі. Щодо соціальних пільг і виплат для населення, то за науково обґрунтованими критеріями доцільно виокремити ті групи населення, для яких вони життєво необхідні, а інших громадян – їх позбавити. З іншої сторони, частину пільг необхідно монетизувати.

Вдосконалення порядку формування і структури бюджетних видатків на соціальний захист населення слід здійснювати на основі системи державних мінімальних стандартів запровадженням фінансування державних соціальних гарантій в розрахунку на споживача конкретної соціальної послуги. Це дозволить створити базу даних пронапрямки використання бюджетних коштів на задоволення потреб громадян, розміри й структуру видатків на соціальні цілі та сприятиме раціоналізації соціальних виплат окремим категоріям населення.

Потрібно також перейти до формування бюджетів різних видів на основі системи соціальних стандартів. На сучасному етапі

державотворення склад споживчого кошика при визначенні вартісного розміру прожиткового мінімуму варто додати витрати на оплату податку на доходи фізичних осіб, платних послуг освіти, охорони здоров'я, утримання дітей в дошкільних закладах, купівлю (або оренду) житла тощо. При визначенні натуральної величини споживчого кошика необхідно збільшити в його структурі частку продуктів харчування з метою відновлення відтворювальної функції оплати праці.

Слід зазначити, що в Україні поки що не сформовано модель системи державного управління соціальним захистом населення. До основних проблем, пов'язаних з функціонуванням системи соціального захисту, віднесемо невідповідність між прагненням держави щодо забезпечення ефективного соціального захисту нужденних громадян і фінансовими можливостями держави стосовно практичної реалізації цих заходів та недосконалість системи державної соціальної допомоги загалом.

Пріоритетними напрямками розвитку національної системи соціальних допомог, на нашу думку, є забезпечення дієвості державної соціальної допомоги шляхом перегляду й упорядкування системи пільг, привілеїв і компенсацій та налагодження персоніфікованого обліку пільгових категорій населення. Заміна пільг на адресну грошову компенсацію та посилення контролю за використанням бюджетних коштів, які призначені для фінансування таких допомог.

З метою забезпечення дієвості соціального захисту населення потрібно сформувати багатоканальну модель фінансування реалізації соціальної політики. Наприклад, матеріальнофінансовою базою соціального захисту поруч із відрахуваннями з державного бюджету можуть бути позабюджетні надходження і кошти від приватизації.

Крім цього, для вирішення завдань соціального захисту населення потрібно використовувати регулювання різних соціально-економічних індикаторів рівня життя [2].

Разом з тим, в Україні не розроблена і нормативно не закріплена стратегія соціального розвитку, немає офіційно затвердженої методики оцінки соціальної орієнтації економіки, а отже, практично несформовані методичні підходи гармонізації структурної та соціальної політик.

Саме через формування ефективного інституційного середовища вироблення і реалізації активної структурної політики держава може забезпечити прорив у напрямі переходу до громадянського, постіндустріального суспільства. [3].

Таким чином, соціальний захист населення є одним з

найважливіших напрямів соціальної політики, позаяк вимагає виходу з площини внутрішніх проблем до необхідності міжнародного співробітництва. Рівень соціальної захищеності громадянина через фінансову підтримку держави є яскравим показником якості життя та цивілізованості. Він має залишитися основним пріоритетом держави й здійснюватися відповідними соціальними інститутами на підставі законодавчих норм, використанням державних нормативів, соціальних стандартів і гарантій [2].

Формування ефективного інституційного забезпечення структурної трансформації національної економіки з орієнтацією на задоволення потреб соціального розвитку може бути забезпечено на основі системного підходу з врахуванням умов і викликів суспільного розвитку [3].

Бібліографія:

1. Сидор І.П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика / І.П.Сидор. – Т.: ТНЕУ, 2015. – 8 с.

2. Кіндратів М.І. Модернізація інституційно-правових засад соціального захисту населення в Україні / М.І. Кіндратів. – Збараж, РДА, 2013. – 4 с.

3. Васіна А.Ю. Формування інституційного забезпечення структурної трансформації національної економіки з орієнтацією на задоволення потреб соціального розвитку / А.Ю. Васіна // Вісник ТНЕУ. – 2013. – № 1. – С. 33 - 44.

Наталія ВАЩИШИН

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
(науковий керівник – д.е.н., професор, професор кафедри
менеджменту та публічного управління Шкільняк М.М.)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «КОМУНАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

З переходом України на засади ринкової економіки стали активно розвиватися різні форми власності, однією з яких є комунальна власність. Так, на початку 1990-х років громади отримали право мати свою власність і саме ця форма власності одержала назву комунальної. Конституція України закріпила статус комунальної власності як складного